

Република Србија у погледу приступа образовању, регистрације ученика, принципа једнаког третмана, спречавања ксенофобије и нетолеранције, испуњава своје обавезе у складу са Међународном конвенцијом о заштити права радника и миграната и чланова њихових породица, Конвенцијом о правима детета и другим међународним документима, као и националном регулативом.

Устав Републике Србије **прописује** у члану 71. *да свако има право на образовање које је бесплатно и обавезно у основној школи, док је средње бесплатно. Сви грађани, имају под једнаким условима право приступа високошколском образовању.* **Закон о основама система образовања и васпитања** дефинише да право на образовање и васпитање **има свако лице на територији државе.**

Током 2013. године уписали смо у школу прву децу тражиоце азила у Србији (у основну школу у Боговађи), док је у 2014. години у образовни систем укључено још седморо ученика. У 2015. години, у првих 6 месеци је у основну школу уписано 30-оро деце тражилаца азила. У мају 2017. укупно 101 ученик похађа школе на Палилули, Вождовцу, Лајковцу, Земуну, Раковици, а настава се реализовала по моделу: 2 часа у разреду (предметно) и 2 часа радионица (језичке и тематске) или 2 предмета по избору ученика уколико познају енглески или српски језик.

Оно што представља изазов за наш образовни систем је чињеница да деца избеглице ретко са собом имају документацију о претходном школовању, те је у већини случајева немогуће имати увид у претходно стечено образовање и постигнуће. Такође, није могуће само на основу узраста одредити у који разред дете треба да буде уписано, иако је препорука да буде у вршњачкој групи или да разлика у годинама буде што мања; У прихватним центрима су деца која су дуго била искључена из образовања у земљи порекла, без образовања у транзиту, или деца која су у транзитним земљама у којима су провела дуже време имала неки вид образовања (уз честе прекиде због селидбе), као и деца која нису била никада у образовању, нити у земљи порекла, а нити у транзитним земљама. Потребно је да школе задовоље образовне и емотивне потребе у складу са њиховим компетенцијама, тешким животним условима и ускраћењима кроз која су прошла, али је важно да су деца мотивисана и спремна да уче.

Донето **Стручно упутство за укључивање ученика избеглица/тражилаца азила у систем образовања и васпитања** <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2017/06/STRUCNO-UPUTSTVO.pdf> прецизирало је обавезе школа за израдом **Плана подршке на нивоу школе**, као и **Плана подршке ученику** који садржи: програм адаптације и превладавања стреса; програм интензивног учења језика средине како би се учење језика одвијало у складу са методологијом убрзаног савладавања програма Српског језика као страног језика на допунским часовима, али и кроз учешће у редовној настави и ваннаставним активностима које школа реализује; индивидуализацију наставних активности кроз прилагођавање распореда похађања наставе, дидактичког материјала, метода и начина рада; укључивање у ваннаставне активности уз вршњачку подршку.

**Овај приступ показао се као веома делотворан, а разликује се од приступа у земљама Западне Европе које прибегавају интеграцији миграната где се језик средине учи у засебним одељењима или школама за децу мигранте, па тек након савладаног језика средине улазе у државне школе. У нашем систему образовања осмишљена је потпуна инклузија деце миграната у којој се школа прилагођава потребама деце.**

Захваљујући доброј организацији система, 98,22% деце из прихватних центара узраста за припремни предшколски програм и основношколски узраст у Србији се налази у систему образовања. Млади изнад 17 година такође имају могућност похађања средњих школа, али тамо где има места, а у складу са интересовањима.

### РЕАЛИЗОВАНЕ АКТИВНОСТИ У ПРОЦЕСУ ОБРАЗОВАЊА МИГРАНАТА

Након искуства у раду са ученицима мигрантима у 11 пилот школа у 2017. години Министарство је реализовало следеће:

- У мају 2017. министар је донео **Стручно упутство за укључивање ученика избеглица/тражилаца азила у систем образовања и васпитања**, којим је прописано да школа мора да припреми и реализује План подршке деци мигрантима на нивоу школе и План подршке сваком детету.
- У сарадњи са Канцеларијом Уницефа у Београду припремљен је Приручник за примену Стручног упутства (може се наћи на линку <http://www.mpn.gov.rs/o-ministarstvu/grupa-za-obrazovanje-manjina-socijalnu-inkluziju-i-zastitu-od-nasilja-i-diskriminacije/grupa-za-obrazovanje-manjina-i-ljudska-i-manjinska-prava-u-obrazovanju/>)
- Заједно са Уницеф-ом, Центром за образовне политике министарство је припремило брошуре које су преко КИРС дистрибуиране родитељима у колективним центрима у августу 2017. **Брошуре су припремљене о упису деце и то на језицима: фарси, урду, арапски, енглески, пашту**, како би адекватно информисали родитеље и старатеље о могућностима образовања деце у периоду у коме бораве у Републици Србији. У августу 2018. реализовали смо родитељске састанке у прихватним центрима у којима су управе школа, саветници из школских управа уз брошуре реализовали и разговоре са родитељима садашњих и будућих ученика.
- Организовали смо да школске управе МПНТР организују расподеле ранчева, **школског прибора и опреме** коју је обезбедио Уницеф, ученицима мигрантима, али и нашим ученицима чије су породице са лошијим материјалним могућностима у школама где се образују деца мигранти.
- Школама је прослеђено **упутство о заштити од дигиталног насиља** и потреби за сталним информисањем све деце о могућим злоупотребама и последицама неовлашћеног коришћења видео материјала на друштвеним мрежама.
- **Од септембра 2017. образујемо сву децу основношколског узраста која су била у прихватним центрима за мигранте или интегративним кућама за децу без родитељског старања.**
- У наш образовни систем сукцесивно је било укључено око 2.500 деце. У новембру 2017. године потпуна настава се реализује за сву децу из колективних центара у 45 школа у Републици Србији и то за 503 ученика у школама и 83 за које је настава реализована у колективним центрима јер се кратко задржавају у њима, а у децембру 2018. године за 454 ученика у школама и 59 у центрима. Због миграција број ученика се мења на дневном нивоу.
- Школски тимови су добили дводневну обуку за примену **Стручног упутства за укључивање ученика избеглица/тражилаца азила у систем образовања и васпитања** у августу месецу 2017. у којој је учествовало 750 наставника, стручних сарадника коју је креирало МПНТР а реализовао Центар за образовне политике са УНИЦЕФ-ом. Наставници су оснажени кроз обуке које смо реализовали 2018/19.године кроз пројекат Мадад2 путем реализације 28 сертификованих двомодуларних обука које су обухватиле 765 наставника и стручних сарадника. У току је *он-лине* обука која ће имати шири обухват запослених у образовању са темама антидискриминације, интеркултуралног образовања, психо-социјалне подршке, индивидуализације, методе учења српског као страног језика, појам миграција, акултурације, социјалне психологије, питања етничког идентитета, подстицања вршњачке подршке, стварање безбедног и подстицајног окружења.
- Обезбедили смо **менторску подршку школама од стране саветника спољних сарадника**, али је посебно важно да су просветни саветници из девет **школских управа (Београд, Ниш, Ваљево, Лесковац, Краљево, Нови Пазар, Сомбор, Зрењанин, Нови Сад)** заједно са

менторима и повереницима за избеглице припремили **акционе планове за подршку деци, наставницима и школама**, чија реализација је у току.

- Упоредо са реализацијом активности организације образовања ученика миграната, министарство је припремало пројекат за коришћење средстава из Мадад Труст Фонда. МАДАД 2 који је почео са реализацијом априла 2018. а завршиће се 30. јуна 2019;
- У протеклом периоду 45 школа у које су укључена деца мигранти **добиле су грантове од Уницеф-а** у 2017. години, а у 2018. Министарство је из средстава пројекта МАДАД 2 (са којим смо конкурисали код Европске Комисије за фондове ЕУ) **доделило грантове** у износу до **6.000 евра за 52 школе са циљем оснаживања и подршке за примену Стручног упутства за укључивање ученика миграната у образовање**, обезбеђивање школске опреме и дидактичких материјала који је омогућила наставницима да квалитетније раде са ученицима мигрантима који не говоре језиком наставе, затим да производе сопствени дидактички материјал, користе ИКТ у настави, обезбеђивање школског прибора за децу мигранте, за активности које подстичу сарадњу школе и локалне заједнице, ангажовање преводилаца и наставника за наставу српског језика у почетном периоду.
- Уницеф, МПНТР са Центром за образовне политике припремали су посебан **вебсајт** 2017. у коме се постављају примери добре праксе у реализацији наставе, резултати праћења и др. <https://remis.rs/immigrants-in-gymnasium/> који је министарство априла 2018. преузело и ажурира га подацима које добија кроз реализацију активности у оквиру Мадад 2 пројекта;
- **Од школске 2018/19. први пут уписујемо децу узраста 5.5. до 6.5 у обавезни припремни предшколски програм.** Систематски прегледи се обављају у домовима здравља, а реализујемо их у сарадњи са Министарством здравља.
- У сарадњи са Заводом за унапређивање образовања и васпитања у оквиру Мадад2 пројекта израдили смо **стандарде и наставни план и програм предмета Српски језик као стран језик**; У процедури су објављивања. Обуке за примену за наставнике су у припреми.
- Организација **Save the Children** је уз меморандум о сарадњи са МПНТР обезбедила реализацију истраживања *Сигурно и подржавајуће основношколско окружење за ученике избеглице/тражиоце азила*, којим су испитане потребе школа за подршком.
- Свако дете које излази из система и креће према земљи крајњој дестинацији, носи са собом осим знања и лепих утисака, **школски извештај** који наставници припремају на српском а извод на енглеском језику са описом постигнућа на основу међупредметних компетенција (а не на основу предмета), како би било препознатљиво у другим државама.
- Од маја школске 2018/19. године ученици мигранти који похађају завршне разреде основне школе имаће могућност, на основу процене наставника, да приступе полагању завршног испита како би уписали средњу школу у статусу редовног ученика.
- Објављени приручници:
  - **Приручник за школе у реализацији Стручног упутства за укључивање ученика избеглица/тражилаца азила** који представља подршку за запослене у школама, а ради јачања интеркултуралних компетенција, умањења стреса деце, као и развоја и примене Плана подршке ученицима који долазе из другачијег културног окружења;
  - Приручник за **Од српског као страног језика до српског као језика окружења** <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2018/09/Jezicka-obrazovna-podrska-.pdf>
  - **Каталог са примерима добре праксе школа које образују мигранте**